

**Vesna Bajić Stojiljković**

## **Glasbeno-plesno uveljavljanje pripadnikov srbske skupnosti na Slovenskem po letu 1991: med tradicijo in scensko umetnostjo<sup>1</sup>**

Čeprav je najmlajša med srbskimi »diasporami« v Evropi, ima srbska skupnost v Sloveniji več stoletno tradicijo. Prva naseljevanja so zabeležena v zgodnjem 16. stoletju na področju Bele Krajine, še posebej pa so intenzivirana v 20. stoletju, zlasti po drugi svetovni vojni, na ozemlju celotne Slovenije, predvsem v pomembnejših industrijskih središčih. Od razpada Jugoslavije leta 1991 srbska skupnost v Sloveniji postaja organizirana, sprva skozi obliko humanitarnih aktivnosti, nato pa, in čedalje bolj, skozi aktivnosti kulturno-umetniških društev. Danes skorajda ni mesta v Sloveniji, kjer ne bi delovalo vsaj eno srbsko kulturno-umetniško društvo s svojo folklorno in/ali pevsko skupino. Na glasbenem in plesnem področju je srbska skupnost izjemno vitalna, v zadnjih letih pa dosega izjemne uspehe tudi v mednarodnem prostoru. Mlajši in starejši, vsi so vpeti v kulturno življenje, z namenom ohranjanja lastne identitete. V zadnjih dvajsetih letih pa se tovrstne aktivnosti usmerjajo tudi v scensko umetnost in koreografsko ustvarjanje, o čemer priča tudi zrela produkcijska aktivnost posameznih društev, saj se srbski ljudski plesi, vokalno in instrumentalno izrazje, lahko vidijo in slišijo na številnih nastopih in koncertih, kot tudi v mnogih medijih v Sloveniji.

Pričujoči prispevek nastaja kot posledica lastnega, več kot desetletnega delovanja na področju folklorne dejavnosti v okviru srbske in drugih »novodobnih« manjšinskih etničnih skupnosti v Sloveniji.<sup>2</sup> Strokovno in profesionalno že vrsto let delujem vzporedno v slovenskem in srbskem okolju, kot akademsko izobrazena etnomuzikologija in etnokoreologija,<sup>3</sup> instrumentalistka,<sup>4</sup>

---

1 Prispevek je bil v skrajšani obliki predstavljen na mednarodnem večdisciplinarnem simpoziju *Zvoki manjšin v nacionalnih okoljih* v Ljubljani leta 2018, v okviru panela Različni pogledi na kreativnost manjšin v Sloveniji (Bajić Stojiljković, Bartulović, Kozorog, Bejtullahu 2018:38–39).

2 O srbski »diaspori« v Sloveniji in v Evropi sem pisala v prispevku »Serbian diaspora in Slovenia and other European countries and challenges of their new stage presentations«, ki je bil predstavljen na mednarodnem simpoziju ICTM v okviru Študijske skupine za glasbo in ples jugovzhodne Evrope v Sinju, 2018 (Bajić Stojiljković 2018).

3 Izobrazbo sem pridobila na Fakulteti za glasbo Univerze umetnosti v Beogradu, kjer sem zaključila osnovni in doktorski študij na katedri za etnomuzikologijo.

4 Od rane mladosti igram klavirsko harmoniko, bila sem članica velikega narodnega orkestra AKUD »Lola« v Beogradu, v zadnjem desetletju pa igram v duetu s soprogom Sašo Stojiljkovićem predvsem ljudsko glasbo balkanskih narodov: <https://www.youtube.com/user/ACCDUET/videos>.

plesalka srbskih ljudskih plesov, pedagoginja, predavateljica ter koreografinja ljudskih plesov. Z doktorskim raziskovanjem sem vplivala na širitev meja etnokoreologije in etnomuzikologije v smeri scenske plesne umetnosti, sama pa v svojem delu povezujem teorijo in prakso ter prispevam k aplikativnosti etnomuzikologije in etnokoreologije na tem področju. Večslojni pristopi v tem prispevku prepletajo tako lastne izkušnje, znanje, raziskovanje in pisne vire, kot tudi lastno življenje, saj sem otrok srbskih priseljencev, ki so si ob koncu 70. let v Kopru ustvarili družino, kjer tudi sama živim s svojo družino.

Ob razmišljanju, kako danes predstaviti srbsko skupnost v Sloveniji, ne bi mogla izpustiti dveh pomembnih dejstev – izredno uspešnega prilagajanja slovenskemu okolju in načinu življenja, v vseh regijah in v vseh mestih Slovenije, ter velike želje in aktivnosti pri ohranjanju lastne kulture in tradicije, predvsem po letu 1991, v okviru različnih združenj, kulturno-umetniških društev in drugih organizacij. V njih so se, kot po pravilu, vsakič prepletali različni elementi kulturne dediščine, kot so ljudski ples, ljudska glasba, rituali, oblačilna dediščina in jezik. Živopisno delovanje organizacij, z vključevanjem različnih generacij, od otrok do odraslih, je obrodilo nove smernice tudi v načinih predstavitve kulturne dediščine – t. i. scenski predstavitvi.<sup>5</sup> Z novimi generacijami nastaja nova »scenska« zgodba in nova energija v scenski umetnosti.

Lahko rečemo, da le uporaba elementov kulturne dediščine ni zadovoljila potreb srbske skupnosti po umetniškem izražanju. Posamezniki, pa tudi skupine članov iz posameznih društev, so si zaželeli, da se na vsakem koncertu ali obletnici prikaže »nekaj novega«, denimo koreografije, novi kostumi, dramske zgodbe ipd. V drugem delu tega prispevka sem bom osredotočila na umetniško udejstvovanje in analizo odrskih postavitvev, koreografij ter celotnega scenskega plesnega in glasbenega pristopa novodobne srbske manjšine. V prvem delu se bom posvetila družbenemu razvoju srbske skupnosti v Sloveniji, s krajšim pregledom zgodovinskega razvoja, o čemer je do sedaj že marsikaj zapisano.

## 1 Srbska »diaspora« v Sloveniji

V mladosti se nisem počutila kot pripadnica srbske skupnosti v Sloveniji. Slovenija je bila integralni del Jugoslavije in Srbi v Sloveniji, v tistem času, niso bili organizirani v združenja, niti opredeljeni kot posebna skupnost. Med šolanjem v osnovni šoli in na gimnaziji sem občutila le drugačnost glede na okolje, v katerem smo živeli – slovenska Obala, v katerem sobivajo dominantno

---

5 Pojem »scenska predstavitvev« (v srbskem jeziku »scensko prikazivanje«) sem opredelila kot širši koncept, ki vključuje štiri bistvene elemente: javna predstavitvev, scensko ustvarjanje, scensko izvajanje in scenski prostor (Bajić Stojiljković 2017:95–109; 2019:21–52).

pripadniki slovenskega in italijanskega naroda, poleg številnih priseljencev iz Jugoslavije. Ohranjanje identitete, predvsem skozi jezik, ljudsko glasbo in ples, je spadalo v »domačo vzgojo« oz. se je ohranjalo v družinskemu krogu.

V svojih etnoloških in antropoloških raziskavah Srbov v Sloveniji Mirjana Pavlović navaja, da je bila Slovenija najbolj razvita republika v Jugoslaviji, v katero so se priseljevali ljudje predvsem iz ekonomskih razlogov (Pavlović 2010:72). Beseda »diaspora« v obdobju Jugoslavije ni obstajala v kontekstu Srbov v Sloveniji, danes pa se uporablja predvsem v srbskem jeziku.

Po razpadu države leta 1991 se je izraz diaspora uporabljal vedno pogosteje, zlasti po letu 2009, ko je Ministrstvo za diasporo, danes Uprava za diasporo in Srbe v regiji Ministrstva za zunanje zadeve Republike Srbije, uvedlo Zakon o diaspori in Srbih v regiji. Po tem zakonu Srbi v Sloveniji, kot tudi Srbi iz obmejnih držav s Srbijo, ne spadajo v »pravo« diasporo, temveč v kategorijo »Srbi v regiji«.<sup>6</sup>

V ustavi Republike Slovenije iz leta 1991 pa se uporabljata dva izraza, ki opisujeta različne kategorije priseljencev, in sicer »manjšine« in »etnične skupine«. Kot je zapisal Mitja Žagar z Inštituta za narodnostna vprašanja, so manjšine ljudje sosednjih držav, na primer italijanska in madžarska, ki tradicionalno živijo na tem ozemlju. Zanje se uporablja tudi izraz »avtohtone etnične skupnosti«, imajo posebne pravice in zaščito manjšin (Žagar 2001:87). Beseda »etnične skupine«, kot navaja Julijan Strajnar, pa pomeni, da so se ljudje preselili iz svoje domovine v daljne kraje (2001:95). V kategorijo etničnih skupin sodijo vsi priseljenci iz bivše Jugoslavije. Zanje se uporablja tudi termin »novodobne manjšine« in predstavljajo zasebno kategorijo od štirih tipov manjšin v Sloveniji (Pettan 2019:48).<sup>7</sup> V okviru projektnega razpisa Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti se za priseljence nekdanje skupne države uporablja besedna zveza »manjšinske etnične skupnosti«.<sup>8</sup>

Omenjene etnične skupine nimajo statusa manjšine in zaščite kot narodnostne manjšine v Sloveniji, ne glede na njihovo veliko število – skoraj 20 % po

---

6 V Zakonu o diaspori in Srbih v regiji so podane opredelitve pojmov »diaspora« in »Srbi v regiji«. Pod »diasporo« sodijo (a) državljani Republike Srbije, ki živijo v tujini, ter (b) pripadniki srbskega ljudstva, izseljeni z ozemlja Republike Srbije in iz regije, ter njihovi potomci. »Srbi v regiji« so pripadniki srbskega naroda, ki živijo v Sloveniji, na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, Črni gori, Severni Makedoniji, Romuniji, Albaniji in na Madžarskem. Spletna stran: [http://dijaspora.gov.rs/wp-content/uploads/2012/12/Zakon\\_o\\_diaspori.pdf](http://dijaspora.gov.rs/wp-content/uploads/2012/12/Zakon_o_diaspori.pdf).

7 Štirje tipi manjšin, v okviru katerih se odvija mapiranje glasbene dejavnosti etnomuzikologov v Sloveniji, so: 1. avtohtone manjšine, kot so madžarska in italijanska skupnost; 2. Romi; 3. novodobne manjšine in 4. migranti in begunci (Pettan 2019:48).

8 Spletna stran: [http://www.jskd.si/financiranje/etnicne\\_skupnosti/etn\\_20/uvod\\_etn\\_20.htm](http://www.jskd.si/financiranje/etnicne_skupnosti/etn_20/uvod_etn_20.htm).

zadnjem popisu prebivalstva iz leta 2002.<sup>9</sup> Težava glede njihovega priznavanja je pereče vprašanje v zadnjem desetletju v Sloveniji, o katerem je do sedaj že veliko zapisanega (Kržišnik-Bukić 2008:120–157).

Priseljenci iz republik nekdanje Jugoslavije, ki imajo slovensko državljanstvo, uživajo vse ustavno zagotovljene človekove pravice in svobodo – med njimi politične pravice s pravico do združevanja, ki jim omogočajo ustanovitev različnih organizacij (vključno s političnimi strankami) in kulturnih združenj, da bi se predstavili, ohranjali in razvijali svojo etnično kulturo (Žagar 2001:89–90).

Srbi v Sloveniji imajo svobodo in možnosti, da ohranijo in razvijajo lastno kulturo in tradicijo, vendar je to v praksi slabo izvedljivo, saj skromni organizacijski, strokovni in finančni okvirji tega ne omogočajo.

Financiranje in sofinanciranje skozi javne razpise je bilo srbski in drugim manjšinskim skupnostim nekdanje Jugoslavije omogočeno od leta 1995 na Ministrstvu za kulturo. V sklopu teh razpisov so se lahko prijavile vse etnične skupnosti, romska, kot tudi narodnostne manjšine (Šivic 2019:136). Od leta 2010 je financiranje kulturnih programov in projektov manjšinskih etničnih skupnosti preneseno na Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, ki je danes edina državna institucija, ki skozi projektne razpise sofinancira kulturne dejavnosti etničnih skupnosti Slovenije. Za svoje letne dejavnosti imajo etnične skupine možnost zaprositi sredstva znotraj kulturno-umetniških društev ali drugih nevladnih združenj. Proračun za vse manjšine v Sloveniji je v zadnjih letih omejen na 160.000 evrov na leto, kar pomeni, da za 4 različne projekte, kar je največ, kar lahko društvo prijavi, dobi v povprečju od 1.500 do 2.000 evrov na leto.<sup>10</sup> Poleg finančne podpore Javni sklad RS za kulturne dejavnosti skrbi tudi za strokovno plat na področju kulture manjšinskih etničnih skupnosti, o čemer bo razloženo več v nadaljevanju.

## 2 Priseljevanje Srbov v Slovenijo

Srbi so v Sloveniji prisotni že več stoletij. Prvi val priseljevanja je bil evidentiran v 16. stoletju na področju Bele Krajine v jugovzdolni Slovenije. Še danes živi v tem delu Slovenije manjša avtohtona srbska skupnost, ki se še vedno zaveda svojih korenin, navkljub močni asimilaciji v obdobju preteklih stoletij (več o tem Petrović 2006).

Drugi val doseljevanja Srbov v Slovenijo se je odvijal v 20. stoletju. Po drugi svetovni vojni, zlasti pa v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja, so srbski

---

9 Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002.

10 Podrobna analiza finančne podpore JSKD manjšinskim etničnim skupnostim v: Šivic 2019:133–153.

priseljenci prihajali iz različnih krajev Srbije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Črne gore. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je po popisu leta 1991 v Sloveniji zabeleženih 47.911 Srbov,<sup>11</sup> kar je približno 2,44 % celotnega prebivalstva.<sup>12</sup>

Glede na najnovejšo raziskavo Nacionalnega sveta Srbov Slovenije, ki je podana v dokumentu *Strategija za ohranjanje kulturne in nacionalne identitete srbske skupnosti*, število srbskih priseljencev v Sloveniji danes šteje približno 65.000, kar jih opredeljuje kot največjo manjšinsko etnično skupnost v Sloveniji (Strategija 2017).

### 3 Raziskovanje ljudske glasbe in plesa srbskih priseljencev v Sloveniji

Prvo etnomuzikološko in etnokoreološko raziskovanje srbske etnične manjšine v Sloveniji sem samostojno organizirala leta 2008. To je bil projekt z nazivom *(Re)definiranje srbske identitete v Sloveniji skozi ljudsko glasbo in ples*, financiran s strani Ministrstva za kulturo Republike Srbije (Bajić Stojiljković 2008). Raziskovanje sem izvajala v štirih mestih: Celje, Kranj, Izola in Koper. Zanimala me je tradicionalna ljudska glasba in ples srbskih priseljencev, predvsem prve generacije. Med večmesečnim raziskovanjem sem posnela veliko tradicionalnih ljudskih pesmi in instrumentalnih melodij na različnih tradicionalnih instrumentih (frula, dvojnica, šargija, tambura, gusle) in tradicionalne plesne. Plesno in glasbeno gradivo je zelo raznovrstno, saj so tudi anketiranci doseljeni v Slovenijo iz zelo oddaljenih krajev in pripadajo različnim glasbeno-plesnim dialektom Srbije in drugih področij zunaj meja Srbije.

Raziskovanje je potrdilo eno od glavnih značilnosti srbske skupnosti v Sloveniji, kar je posledica zlasti njihovega doseljevanja iz različnih krajev in v različnih obdobjih. Nedavne migracije srbskih priseljencev, ki prevladujejo v Sloveniji, so iz Bosne in Hercegovine, in so skoncentrirane ob večjih gospodarskih središčih v Sloveniji. Kot primer navajam specifičnosti koncentracije priseljencev iz enega kraja BiH: na področju Kranja so v velikem številu naseljeni Srbi iz vasi Tramošnja s področja Grmeča v severozahodnem delu države, v Ljubljani je veliko priseljencev iz Mrkonjić grada iz osrednje BiH, v Postojni in okolici pa priseljenci iz severne in severovzhodne BiH.

V novem okolju so se pripadniki srbske skupnosti, čeprav iz različnih področij, združevali v kulturno-umetniška društva, ki so bila priljubljena povsod v nekdanji Jugoslaviji po drugi svetovni vojni.

---

11 Ker pa se je priseljevanje v Jugoslaviji dogajalo do leta 1990, mnogi priseljenci niso poročali o spremembi prebivališča, zato statistična poročila ne razkrivajo celotnega obsega priseljevanja.

12 Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002.



*Fotografija 6.1: Marija Benić iz Kranja v narodni noši Imljanskega kraja v BiH pripoveduje o delih noše, plesih, pesmih in običajih svojega kraja (Bajić Stojiljković 2008:10).*



*Fotografija 6.2: Duško Nedić iz Celja igra na dvojnicah (Bajić Stojiljković 2008:14).*



*Fotografija 6.3: Milić Gazibara iz Kranja igra na tamburi samici (Bajić Stojiljković 2008: 14).*

#### 4 Srbska kulturno-umetniška društva v Sloveniji z vpogledom na srbsko diasporo v drugih evropskih državah

Fenomen kulturno-umetniških društev si vsekakor zasluži temeljito znanstveno raziskavo iz različnih perspektiv. O njihovem nastajanju in zgodovinskem razvoju na področju Jugoslavije, o obstoju vse do današnjih dni ter njihovem pomenu v razvoju scenske umetnosti, sem obširneje pisala v doktorski disertaciji (Bajić Stojiljković 2019:82–120).

S pojavom kulturno-umetniškega »amaterizma« in aktivnim delovanjem v njem sem se tudi sama srečala v praksi. Kot ustanoviteljica Akademskega kulturno-umetniškega društva Kolo v Kopru,<sup>13</sup> leta 2007, njegova predsednica in umetniška vodja ter koreografinja, pedagoginja in organizatorica izobraževalnih in kulturnih dogodkov sem spoznala predvsem izjemno zahtevnost delovanja v društvu. Številne in raznovrstne obveznosti ter funkcije v njem že od nekdaj presegajo amaterizem, kar se pa v vernakularnem kontekstu še vedno imenuje na tak način.

Kulturno-umetniška društva danes zaznamuje predvsem profesionalen pristop ali pa želja po njem, kar je vidno na različnih ravneh, najprej pa v odnosu in delu s člani posameznih sekcij. V njih se vključuje vedno več izobražencev in strokovnjakov, kar vpliva na dejstvo, da ohranjanje tradicije ni le eden in edini cilj.

Leto 1990 je bilo prelomno v nastajanju organizirane srbske skupnosti v Sloveniji. Ob razpadu skupne države so se pripadniki srbske skupnosti začeli združevati, najprej v okviru humanitarnih aktivnosti, z namenom zbiranja pomoči za svoje sorodnike, ki so obtičali v vojnah na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini. Vse bolj se je stopnjevala želja po ohranjanju kulturne dediščine daleč zunaj meja matične države. Ustanovljale so se različne srbske organizacije v Sloveniji: politične, verske, prostovoljske, kulturne, umetniške, športne in literarne organizacije (Pavlović 2010:74). Večina takšnih organizacij je bila ustanovljena spontano, samoorganizirali so jo pripadniki srbske skupnosti, da bi ohranili kulturo in etnično identiteto ter vplivali na mlajše generacije.

Od leta 1990 je po vsej Sloveniji do danes registriranih več kot 30 srbskih kulturno-umetniških društev in drugih združenj, ki so nastajala postopoma, najprej v večjih središčih, Ljubljani, Kranju, Mariboru, nato v manjših, v Novem mestu, Postojni, Velenju, Celju, Novi Gorici, Kopru, Kočevju, Hrastniku, Trbovljah, Lendavi. V nekaj mestih obstaja danes tudi več srbskih društev, na primer sedem v Ljubljani, štiri v Kranju, dve v Mariboru, Velenju, Novi Gorici,

---

13 Spletna stran: [www.akudkolo.si](http://www.akudkolo.si).

Zasavju. Točnega števila srbskih društev v Sloveniji se danes skorajda ne more prešteti. Društva se združujejo, prepolavljajo, kar je zelo dinamičen proces v sociološkem smislu. Populacija, ki je združena v njih, je v razponu od triletnih otrok, do odraslih različne starosti, vendar so nosilci osrednjih dejavnosti mladi in odrasli v srednjih letih.

Od sredine 90. let so se društva začela združevati tudi v zveze društev. Najstarejša med njimi je Zveza srbskih društev Slovenije, ustanovljena leta 1995. Leta 2008 je bila ustanovljena Zveza srbske diaspore Slovenije, leta 2016 Nacionalni svet Srbov Slovenije, ter najmlajša med njimi Zveza Srbov Slovenije, ustanovljena junija 2019, ki si prizadeva združiti vse »pod eno streho«.<sup>14</sup>

Mnoga društva in zveze so vzpostavile dobro sodelovanje s širšo okolico, tako da so se pridružile različnim formalnim ali neformalnim večkulturnim programom in kulturnim združenjem na lokalni ali državni ravni. Nekatere srbske organizacije jasno navajajo, da je njihov cilj razvijati sodelovanje med Slovenci in Srbi (Pavlović 2010:81), ter si prizadevajo vključiti lokalne prebivalce in posameznike iz drugih etničnih skupin kot enakopravne člane.

Srbska kulturna društva v Sloveniji in v tujini so v svojem okolju zelo aktivna kot organizatorji različnih kulturnih prireditev, koncertov, festivalov in izobraževalnih projektov. Sodelujejo na številnih lokalnih, regionalnih in državnih dogodkih doma in v tujini.<sup>15</sup> Vzpostavila so sodelovanje z združenji v Srbiji in drugod po diaspori, pa tudi z drugimi etničnimi skupinami v državi, kot so makedonska, bošnjaška, hrvaška, črnogorska.

Izjemno vitalnost srbskih folklornih skupin in društev lahko srečamo v mnogih evropskih državah (zlasti v Nemčiji, Avstriji, Franciji in Švici). Kulturno in družbeno so društva odlično vključena v okolje in dominantno družbo; kot izjemni organizatorji kulturnih dogodkov pa radi predstavijo svoje dejavnosti in predvsem kakovost svojih scenskih predstavitev na različnih priložnostih. Leta 1968 je bilo ustanovljeno prvo srbsko kulturno-umetniško društvo v diaspori – »Dobrosav Radovanović Kikac« v Švici; takoj za njim v Romuniji, v Temišvaru leta 1969, nato na Dunaju leta 1970, na Švedskem leta 1974, v Nemčiji leta 1974, v Franciji leta 1976. Srbska »diaspora« v Sloveniji je med najmlajšimi.

---

14 Spletne strani: [www.ssds.si](http://www.ssds.si), [www.nsss.si](http://www.nsss.si), [www.sss-zss.si](http://www.sss-zss.si).

15 Eden od najbolj množičnih letnih dogodkov je prestižno Evropsko srečanje srbske folklore diaspore, ki se organizira že več kot dve desetletji. Na njem sodeluje med 50 in 60 srbskih folklornih skupin iz različnih držav Evrope. Je izredno tekmovalnega značaja in vključuje veliko akterjev v sami organizaciji. S to letno manifestacijo, ki si jo ogleda približno 4000 obiskovalcev, se razvija t. i. folklorna industrija. Več o tem: Bajić Stojiljković 2018.



Posebnosti, ki predstavljajo srbsko diasporo, so ogromna energija in posvečenost ter timsko delo. Potreba po družbeni interakciji, socialni vključenosti in povezanosti je zelo očitna. Druga značilnost je potreba po scenski predstavitvi raznolikosti srbske plesne in glasbene tradicije, kakor tudi predstavitev kakovosti samega društva, še posebej pa plesne in glasbene nadarjenosti svojih članov, ki je izjemen dosežek v kontinuiranem in strpnem večletnem delu. Zahvaljujoč intenzivnemu razvoju in množičnosti v prejšnjih desetletjih vodilno vlogo prevzemajo mladi, katerim sta izredno pomembni profesionalnost pri delu in na odru ter skrbnost dela v društvu. Družbene aktivnosti zelo hitro zavzamejo pomembno mesto v njihovem življenju.



Fotografija 6.4: Ženska pevska skupina AKUD Kolo iz Kopra (arhiv AKUD Kolo).



Fotografija 6.5: Vesna Bajić Stojilković na eni od folklornih delavnic (seminar v Krnjaku na Hrvaškem, april 2014).

## 5 Regijska srečanja JSKD

V nasprotju z drugimi evropskimi državami je spremljanje strokovnosti dela srbskih in drugih manjšinskih etničnih skupnosti Slovenije ena od rednih letnih aktivnosti Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti (JSKD) v preteklih 12 letih. Poleg omenjenega sofinanciranja kulturnih dejavnosti JSKD organizira letno 4–5 srečanj folklornih, pevskih in godčevskih skupin manjšinskih etničnih skupnosti Slovenije v različnih regijah Slovenije, v sodelovanju s svojimi območnimi izpostavami.

Do leta 2008 so manjšinske skupine kot gostje sodelovale na območnih srečanjih slovenskih folklornih skupin. Vendar je na pobudo Bojana Knifca, tedanjega strokovnega sodelavca za folklorno dejavnost, od leta 2008 JSKD pričel z organizacijo regijskih srečanj, namenjenih izključno manjšinskim etničnim skupnostim Slovenije. Od leta 2008 sodelujem v vlogi strokovne spremljevalke tovrstnih srečanj. Do danes sem imela priložnost spoznati številne dejavnosti celotne manjšinske skupnosti v Sloveniji, poleg najbolj množične srbske tudi makedonsko, bošnjaško in hrvaško, v zelo majhnem obsegu tudi črnogorsko in albansko, saj se slednji niso udeleževali regijskih srečanj v organizaciji JSKD. O rezultatih s srečanj, kulturnih programih ter premislekih o ohranjanju kulture in tradicije manjšin sem napisala nekaj prispevkov za strokovno revijo *Folklornik*, ki jo izdaja JSKD (Bajić Stojiljković 2013, 2012, 2011, 2010).

Poleg predlogov, ki jih kot strokovna spremljevalka napotim skupinam po vsakem končanem programu na regijskem srečanju in tudi v pisni obliki, sem sčasoma razvila tudi cikel izobraževalnih dejavnosti, z namenom, da skupine spremljam tudi čez leto in jim pomagam v razvoju njihovih dejavnosti v folklornih, pevskih in/ali godčevskih skupinah. Za razliko od drugih strokovnih spremljevalcev JSKD, ki ocenjujejo folklorne skupine, sama ne prihajam iz amaterskih vrst, kot tudi ne iz drugih sorodnih znanosti (etnologije in antropologije), temveč ravno iz etnomuzikologije in etnokoreologije in njihovih aplikativnih pristopov, ki so najbolj povezani s scensko predstavitvijo ljudskega plesa in glasbe. Ravno zaradi tega menim, da lahko veliko pripomorem k razvoju kulturnih in izobraževalnih dejavnosti manjšinskih etničnih skupnosti; s tem namenom organiziram predavanja, seminarje, izobraževalne delavnice, etno-forume in terenska svetovanja, namenjena članom in umetniškim vodjem vseh manjšinskih skupnosti Slovenije.

Organizacija regijskih srečanj manjšinskih etničnih skupnosti JSKD je spodbudila tudi posamezna manjšinska društva, da samostojno organizirajo kulturne prireditve z udeležbo drugih manjšinskih skupnosti. Predvsem lokalne manjšinske folklorne skupine že vrsto let sodelujejo na različnih skupnih projektih in lokalnih prireditvah, kar je ključnega pomena za njihovo vpetost v okolje.



Fotografija 6.6: Regijsko srečanje folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti v Koprju, Gledališče Koper 2010 (arhiv AKUD Kolo).

## 6 Koreografije ljudskega plesa (KLP) v srbskih folklornih skupinah Slovenije – analitični etnomuzikološko-etnokoreološki pregled

Od druge svetovne vojne so na celotnem področju tedanje Jugoslavije »koreografije ljudskega plesa« (skrajšano KLP) postajale značilna in čedalje bolj prepoznavna oblika odrske oz. scenske predstavitve ljudskih plesov, pesmi in glasbe. Od 60. let isti način scenske predstavitve prevzema tudi srbska diaspora, ki spremlja aktualne tendence v matični državi skozi angažiranje koreografov, umetniških vodij in glasbenikov iz Srbije.

V obdobju skoraj enega stoletja obstoja scenske predstavitve ljudskega plesa se je KLP izoblikovala skozi tri osnovne načine, ki sem jih poimenovala žanri KLP (Bajič Stojilković 2019: 159). To so: *splet*, *dramatizacija* in *varijacija*.

*Splet* je primarna in najbolj enostavna organizacija plesov in spremljajoče glasbe v celovito scensko postavitvev, ki lahko vključuje tudi pesmi. Osnovna karakteristika spletov je poigravanje s tempom in ritmom ter tipičnimi plesnimi značilnostmi določenega geografskega področja. Skozi celotno obdobje je splet najbolj dominanten žanr, ki se tudi strukturalno razvija do zelo kompleksne forme.

Drugi žanr je *dramatizacija*, vključuje narativ (zgodbo) kot osnovno strukturalno enoto, ki prevzema fokus celotnega scenskega dela, okoli katerega se

strukturirata ples in glasba ter drugi scenski elementi. Tretji žanr je *varijacija*, ki je prav tako kompleksen. Vključuje izredno razvito motivsko delo v kinetiki oz. v osnovnih obrazcih korakov in gibu nasploh. Žanre KLP sem podrobneje predstavila skozi primere iz zgodovine scenskega ljudskega plesa (Bajić Stojiljković 2019: 159–174).

V scenski predstavitvi srbskih folklornih skupin v Sloveniji dominantno mesto zavzemajo *spleti plesov in pesmi*. Le-te ustvarjajo koreografi amaterji iz posameznih društev ter v določenih primerih tudi plačani koreografi iz Srbije. V zadnjih petnajstih letih je možno spremljati žanrske spremembe in vedno večje nagibanje k *dramatizacijam*. Žanr dramatizacija KLP se v zgodovini scenske umetnosti v Srbiji razvija že od leta 1948, z njegovim ponovnim oživljanjem v začetku 90. let. Po mojih raziskavah je razvoju dramatizacij v izvedbi srbskih folklornih skupin v Sloveniji ključovala tudi usmerjenost slovenskih folklornih skupin k žanru dramatizacij, skupaj s smernicami, ki so se razvijale v okviru folklorne dejavnosti JSKD in so propagirale zgodbo kot izhodišče (motiv, idejo) za ustvarjanje KLP. Vpliv okolja in folklornih skupin, ki delujejo na določenem območju, je izredno velik tudi v načinih ustvarjanja.

Scenska umetnost je fluidna in izzivi umetnosti se pravzaprav ne morejo omejiti glede na elemente kulturne dediščine. Prav ta izmenjava izkušenj in načina ustvarjanja, ki se odvija na skupnih koncertih, je botrovala tudi razvoju scenske umetnosti pri posameznih etničnih skupnostih, kot tudi slovenskih. Pri srbskih folklornih skupinah je mogoče opaziti naklonjenost k dramatizacijam, predvsem pri otroških skupinah; pri slovenskih pa občudovanje tehnične spretnosti in plesnosti, katera je pri srbskih na visoki ravni.<sup>16</sup> Asimilacija je na področju scensko-umetniške izmenjave obojestranska, saj obe kulturi delita isti scenski prostor (ne samo oder, temveč tudi zakonitosti scenskega ustvarjanja in scenskega izvajanja).<sup>17</sup>

V razvoju scenske umetnosti imajo ključni pomen vaditelji oz. mentorji, umetniški vodje in koreografi. Pedagoško delo, ki povezuje vse navedene funkcije, se je skozi pretekla desetletja razvijalo v posebno vejo, ki je izoblikovalo nov strokovni profil – folklornega pedagoga. Pri delu v folklornih skupinah se pravzaprav srečujeta pedagogika in aplikativna etnomuzikologija/etnoko-reologija s scensko umetnostjo. Najprej skozi poučevanje in prenos plesnih,

---

16 O pomembnosti sprejemanja načina dela in plesnosti s strani slovenskih folklornih skupin ter dobrem vzoru v srbskih folklornih skupinah sem se pogovarjala z vodjo JSKD OI Ljubljana, Andrejo Repar. Ravno zaradi te pozitivne izmenjave izkušenj in načina dela v pripravi odrskih postavitev za otroške in mladinske folklorne skupine so v OI Ljubljana izvajali skupna srečanja za slovenske in manjšinske otroške folklorne skupine (osebna komunikacija, 2. februar 2020).

17 Več o konceptualizaciji pojmov »scena« in »scensko« v: Bajić Stojiljković 2017:95–109.

pevskih in instrumentalnih veščin, s pomočjo različnih pedagoških metod in tehnik, glede na starostno stopnjo članov in njihovo predznanje. Nato pa s posvečanjem mentorjev vsakemu posamezniku (plesalcu, pevcu ali godcu), in sicer skozi individualno delo. S folklornim udejstvovanjem posameznik razvija svoje spretnosti in veščine, razvija sposobnosti in željo po nastopanju, po predstavitvi, ne le društva, katerega je član, temveč tudi sebe kot plesalca/pevca/instrumentalista, še posebej, če so v scensko predstavitev vključene tudi solo točke, kjer se lahko predstavi v popolnosti.



*Fotografija 6.7: Akademska folklorna skupina AKUD Kolo iz Kopra na 12. obletnici društva, Gledališče Koper, 2019 (arhiv AKUD Kolo).*

Med dosedanjim delovanjem v društvu AKUD »Kolo« v Kopru in na nešteti koncertih, ki sem jih v društvu organizirala skupaj s člani ali na katerih smo nastopali, sem opazila veliko željo članov po nastopanju, k čemur sem jih kot umetniška vodja tudi sama spodbujala. Plesati, peti in igrati ne more vsakdo, še posebej, ko gre za ljudsko tradicijo, ki ni dominantna v določenem okolju ter je na določen način eksotična. Člani so to zelo hitro spoznali, saj se takih veščin niso imeli možnosti naučiti v šoli in pri drugih občolskih dejavnostih ali na drugih plesnih tečajih. Zato so na letne koncerte društva radi povabili, poleg družine, tudi svoje prijatelje, sošolce, učitelje in profesorje ter sodelavce, da bi pokazali, s čim se ukvarjajo, še posebej zato, ker

vedo, da je to nekaj posebnega. Po vsakem koncertu, ko dobijo nešteto pohval, se sproži pozitivna energija in pravzaprav spoznajo, da se ukvarjajo s posebno scensko umetnostjo.

Poleg osebne dobrobiti, ki jo članom prinaša ukvarjanje s plesom in glasbo (razvoj motorike, plesnosti, muzikalnosti), se z njimi razvija tudi scenska umetnost. Priprava plesov in glasbe za odrsko izvedbo v obliki plesnih koreografij ni enostavna naloga. Potrebno je veliko izkušenosti in znanja s strani avtorja koreografij. Pri tistih folklornih skupinah, kjer se umetniški vodje sami ukvarjajo s scenskim prirejanjem ljudskih prvin, med katere se uvrščam tudi sama, se razvija miselnost o koreografskem delu, ustvarjalnost, eksperimentiranje – in v tem procesu sodelujejo tudi folklorniki. Na ta način so tudi plesalci na vajah povezani z umetniškim udejstvovanjem in realizacijo koreografskega dela, neredko tudi pomagajo s svojimi nasveti pri premagovanju prostora (razvoju prostorske kompozicije) ali izboru plesov, korakov in varijant.

Koreograf torej pomaga plesalcu, da se umetniško izrazi, da se nauči plesnega vzorca in koraka, da pravilno uporabi gibe, da se stilsko izrazi, plesalci pa pomagajo koreografu, saj brez izvajalcev tega scenskega dela tudi ne bi bilo. Ravno ta sinergija je izredno pomembna in se pojavi le v tistih folklornih skupinah, v katerih je koreograf tudi sam plesalec oz. umetniški vodja. Takih primerov je med srbskimi folklornimi skupinami v Sloveniji kar nekaj in omenjena sinergija se opaža pri delu z otroškimi ter odraslimi in veteranskimi folklornimi skupinami.

Za izvore znanja o ljudskih plesih in pesmih se koreografi oz. umetniški vodje srbskih folklornih skupin napotijo na strokovne seminarje v Srbijo ali drugod po diaspori, kjer se organizirajo krajša neformalna izobraževanja, ki so v zadnjih dveh desetletjih postala zelo priljubljena oblika med folklorniki. Na seminarjih dobijo etnografsko znanje o določenem etnokoreološkem področju, osnovne obrazce plesov, ne pa tudi znanja o koreografiji. Študijski program koreografije ljudskega plesa se v okviru Katedre za scenski ljudski ples in glasbo razvija od šolskega leta 2018/2019 na Inštitutu za umetniški ples v Beogradu.<sup>18</sup>

Za zaključek kratke predstavitve plesnega in glasbenega udejstvovanja srbske etnične skupnosti v Sloveniji bi poudarila, da je proces ustvarjalnosti v njihovih organiziranih strukturah zelo očiten, zlasti ko govorimo o predstavitev na odru ali javnih predstavitev, ki so edini načini predstavitve ljudskega plesa in glasbe danes nasploh. Koreografski pristop je prevladujoči način, ki se razvija zahvaljujoč sposobnostim mentorjev in umetniških vodij ter njihovega

---

18 Več o tem: <https://www.youtube.com/watch?v=2HD1CzlooBw> in [www.iui.rs](http://www.iui.rs).

pedagoškega in strokovnega dela s člani skupin. To je tudi način, kako razvijati scensko umetnost in srbska diaspora ima zagotovo pomembno vlogo pri njenem razvoju.

Procesi, povezani z migracijami, so ustvarili široke kulturne preobrazbe in spremembe, ki jih je mogoče spremljati tudi skozi scensko umetnost. Razumevanje pomena »scene« in »koreografije«, vzporedno z rastjo »folklorne industrije«, je vplivalo na nove izzive v njihovi scenski predstavitvi. Dejavnosti številnih posameznikov in društev, dolgoletno ohranjanje in predano delo mladih članov, vaditeljev in organizatorjev folklornih srečanj, koncertov in drugih prireditev, ima velik nacionalni pomen za ohranjanje lastne in skupne identitete. Tovrstne organizacije so njihove kulturne oaze, v katerih se srbski priseljenci počutijo dobro in izpopolnjeno.

Zaključila bom z besedami slovenskega skladatelja in etnomuzikologa Julijana Strajnarja, ki jih je uporabil v okviru ljudskih pesmi in jezika, vendar jih je mogoče razumeti tudi v kontekstu srbske in drugih etničnih skupnosti, in sicer da vse njihove aktivnosti »tvorijo ključno vez, ki ohranja, spodbuja in krepi individualni občutek identitete in kolektivnega občutka pripadnosti nekemu narodu« (Strajnar 2001:95).

## **7 Sklep: predlog strategij za ohranitev dobrih praks in nasveti v smeri neposrednih izboljšav**

Za ohranitev dobrih praks v folklorni dejavnosti srbskih in drugih manjšinskih etničnih skupnosti je izredno pomembno ohraniti kontinuiteto v delu. Zaradi pandemije virusa SARS-CoV-2 so se vse aktivnosti v tej smeri zaustavile, kar bo vsekakor pustilo posledice na delovanje društev – zmanjševanje števila članov, počasnejše napredovanje, zmanjšanje letnih aktivnosti, predvsem koncertov in potovanj, ki imajo veliko družbeno vlogo v vsakem kulturno-umetniškem društvu.

Za širitev znanj ne bi smelo biti ovir. Predlog, katerega bom tudi sama skušala realizirati v drugi polovici tega leta, se nanaša na organizacijo različnih izobraževalnih delavnic v manjših skupinah, organizacijo etno-forumov za umetniške vodje na določeno tematiko, predavanja s področja scenske umetnosti, vzdrževanje stikov s člani s pomočjo videoposnetkov ter izbor določenih vsebin, ki se lahko izvajajo v spletni obliki.

Vzporedno z nemožnostjo večjih organizacij in kontinuitete dela bo zmanjšano tudi sofinanciranje s strani JSKD. Društvom bi bilo treba pomagati in jim svetovati, kako naj čimbolje izpeljejo svoje aktivnosti, kako naj preusmerijo

določene dejavnosti, kako naj se zavarujejo v trenutni situaciji, da bi čimbolj ohranili svoje aktivnosti. Strokovni tim JSKD bi lahko na to temo pripravil delavnice oz. predavanja, namenjena vodjem folklornih, pevskih in godčevskih skupin.

Prav tako bi bilo treba reorganizirati sistem sofinanciranja društev prek JSKD, saj se s skromnimi sredstvi na letni ravni ne da veliko narediti. Pomembnost kulturno-umetniških društev je danes izjemno velika, saj so to edini nosilci kulturnega izročila, ki združujejo 100 in več članov, ter ne smemo zanemariti njihove družbene, kulturne in umetniške vloge, temveč jih podpirati in jim pomagati z večjimi sredstvi. Le finančno zadovoljni mentorji (folklorni pedagogi), umetniški vodje, koreografi in organizatorji bodo lahko še bolj prispevali k razvoju svojega društva in okolja.

Da bodo regijska srečanja JSKD bolj uspešna in bolj obiskana s strani manjšinskih folklornih, pevskih in godčevskih skupin, je treba dodelati obstoječi sistem srečanj ter ponuditi možnosti za razvoj *območnih* srečanj, v kontekstu boljše vpetosti manjšinskih folklornih skupin v lokalno okolje. Od štiri do pet regijskih srečanj na leto ne vpliva veliko na motivacijo skupin. To lahko potrdim na podlagi 12 let izkušenj strokovnega spremljanja manjšinskih etničnih skupnosti v Sloveniji. Na državnih srečanjihbi bilo poleg programa folklornih skupin smiselno ponuditi tudi pevski in godčevski program, saj jih manjšinske skupnosti ohranjajo v velikem številu. Poleg reorganizacije sistema srečanj bi bilo s strani JSKD zelo koristno ponuditi tudi sistem izobraževanja, ki trenutno obstaja samo za slovenske folklorne skupine. Manjšinske skupnosti nimajo organiziranega sistema izobraževanja v Sloveniji, to pa bi prispevalo tudi k višji ravni strokovnega dela v vseh manjšinskih skupnostih in boljšemu sodelovanju z JSKD.

Spodbujanje lokalne skupnosti za razvoj kulturno-umetniških dejavnosti je prav tako pomembno. Mesečni nastopi v lokalnem okolju, v okviru različnih prireditev in družabnih dogodkov, bi morali biti redna »obveznost«, ki bi krepila vezi med društvom in lokalnim okoljem. Vsaka manjšinska folklorna skupina bi morala biti tudi del lokalne Zveze kulturnih društev, kot tudi drugih organizacij, npr. Zveze ljudskih tradicijskih skupin Slovenije (ZLTSS).

V zvezi z ZLTSS bi rada izpostavila dejstvo, da ZLTSS nima odbora za manjšinske skupnosti, saj je malo takih društev članic omenjene organizacije. Zaradi tega manjšinske skupine obravnavajo enako kot slovenske. To pa nikakor ni prednost, saj pri izboru folklornih skupin za mednarodne festivale najprej »pridejo na vrsto« slovenske folklorne skupine – kar je razumljivo, saj imajo bolj primeren program – nato pa, če ostane »prosto mesto«, se pošlje tudi



manjšinska folklorna skupina. Ob tem velja poudariti, da bi vsaka manjšinska skupnost rada sodelovala na mednarodnih festivalih kot predstavnica Slovenije, vendar bi ji bilo treba zagotoviti primeren program za scensko predstavitev, to pa pomeni, da v svoj program vpeljejo vsaj eno koreografijo plesov in pesmi okolja, v katerem živijo. V pripravi primerne programa za scensko predstavitev bi ključno vlogo morali imeti strokovni sodelavci ZLTSS in JSKD.

Vsekakor je treba spodbujati manjšinska kulturno-umetniška društva v organizaciji kulturnih dogodkov, prireditev, koncertov, folklornih festivalov in drugih kulturnih prireditev, in sicer s pomočjo lokalne skupnosti, pri stroških najema prostorov in drugih potrebnih materialnih stroškov. Manjšinske skupnosti so v prednosti v lokalnem okolju, saj imajo neposredne stike z matično državo ter poznajo celotno folklorno delovanje v njej in številna društva. Zato so tudi dobrodošle pri navezovanju stikov in izmenjavi folklornih, pevskih in godčevskih skupin, saj na ta način vplivajo na bogatenje kulturne raznolikosti v svojem okolju.

Sodelovanje slovenskih in srbskih ter drugih manjšinskih skupnosti ima velik pomen tudi v razvoju scenske umetnosti. Eni od drugih se lahko veliko naučijo, še posebej na področjih, ki v določeni skupnosti niso dovolj dodelane, kot je plesnost, plesna energija, raznolikost ritmov, pristop h koreografskemu ustvarjanju, metodologija dela v folklornih skupinah ipd. Srbska društva so zelo produktivna, saj za vsako folklorno skupino letno ustvarijo najmanj eno novo koreografijo. Tak pristop in način dela bo zagotovo pripomogel ne le k razvoju slovenskih folklornih skupin, temveč tudi drugih manjšinskih etničnih skupnosti. Iz navedenih razlogov je treba spodbujati skupne koncerte, izobraževanja, folklorne festivale in gostovanja v tujini.

## Literatura

- Bajić Stojiljković, Vesna. 2008. (Re)definiranje srbske identitete v Sloveniji skozi tradicionalne oblike glasbe in plesa, 1. del, rezultati znanstveno-raziskovalnega projekta [(Re)дефинисање српског идентитета у Словенији кроз традиционалне облике музике и игре, 1. део, резултати научно-истраживачког projekta]. Akademsko kulturno-umetniško društvo »Kolo«, Koper.
- Bajić Stojiljković, Vesna. 2010. »Ples nas združuje, srečanja folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti«. *Folklornik* 6:148–151.
- Bajić Stojiljković, Vesna. 2011. »Oder ima sicer svoje zakonitosti, a nam te ne smejo onemogočiti spoštovanja izročila, pogovor s Slobodanko Rac« (soavtorstvo z Bojanom Knificem). *Folklornik* 7:117–119.

- Bajić Stojiljković, Vesna. 2012. »Folklorne skupine manjšinskih etničnih skupnosti iz Slovenije na folklornih festivalih v tujini«. *Folklornik* 8:33.
- Bajić Stojiljković, Vesna. 2013a. »Razvoj etnomuzikologije v Sloveniji v okviru delovanja Mednarodnega združenja za tradicijsko glasbo (ICTM) ter Kulturnega in etnomuzikološkega društva Folk Slovenija: pogovor z dr. Svaniborjem Pettanom«. *Folklornik* 9:121–124.
- Bajić Stojiljković, Vesna. 2013b. »Aktivnosti folklornih, pevskih in godčevskih skupin manjšinskih etničnih skupnosti v sezoni 2012/13«. Regijsko srečanje folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti v Kopru, Gledališče Koper 2010 (arhiv: AKUD Kolo, Koper). *Folklornik* 9:133–134.
- Bajić Stojiljković, Vesna. 2015. »Stage Folk Dance in Theatrical Narratives«. *Dance, Narratives, Heritage: 28<sup>th</sup> Symposium of the ICTM Study Group on Ethnochoreology*, ur. Elsie Ivancich Dunin. Zagreb: Institute of Ethnology and Folklore Research, ICTM Study Group on Ethnochoreology, 37–42.
- Bajić Stojiljković, Vesna. 2017. »Scenska narodna igra – konceptualizacija pojma u etnokoreologiji«. *Zbornik za scenske umetnosti i muziku* 57/2017:95–109.
- Bajić Stojiljković, Vesna. 2019. *Procesi (re)definisanja strukturalnih, dramaturških i estetskih aspekata u scenskom prikazivanju tradicionalne igre i muzike za igru u Srbiji [Процеси (ре)дефинисања структуралних, драматуршких и естетских аспеката у сценском приказивању традиционалне игре и музике за игру у Србију]*. Doktorska disertacija. Katedra za etnomuzikologijo Fakultete za glasbo Univerze umetnosti v Beogradu. Beograd: Muzikološki inštitut Srbske akademije znanosti in umetnosti.
- Bajić Stojiljković, Vesna. 2020. »Serbian diaspora in Slovenia and Other European Countries and Challenges of Their New Stage Presentations«. V: *Music and Dance in Southeastern Europe. Migrations, Carnival, Sustainable Development: Papers from the 6<sup>th</sup> Symposium of the ICTM Study Group on Music and Dance in Southeastern Europe*, ur. d. Liz Mellish, Nick Green in Tvrtko Zebec, 26–33.
- Bajić Stojiljković, Vesna, Alenka Bartulović, Miha Kozorog in Alma Bejtullahu (avtorji povzetkov). 2018. »Različni pogledi na kreativnost manjšin v Sloveniji = Different perspectives on creativity of the minorities in Slovenia«. V: *Sounds of Minorities in National Contexts: International multidisciplinary symposium, Ljubljana, 23–25 August 2018, program and abstracts.*, ur. Mojca Kovačič, Svanibor Pettan in Urša Šivic. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete in Ustanova Imago Sloveniae – Podoba Slovenije, 38–39.

- Kržišnik-Bukić, Vera. 2008. »Narodnomanjšinsko vprašanje v Sloveniji po razpadu Jugoslavije: o družbeni upravičenosti priznanja statusa narodnih manjšin Albancem, Bošnjakom, Črnogorcem, Hrvatom, Makedoncem in Srbom v Republiki Sloveniji, s predlogi za urejanje njihovega narodnomanjšinskega položaja«. *Razprave in gradivo* 56–57:120–157.
- Pavlović, Mirjana. 2010. »Srbi u Sloveniji. Manjinske organizacije«. *Traditiones* 39/1:71–81.
- Petrović, Tanja. 2006. *Ne tu, ne tam. Srbi v Beli krajini in njihova jezikovna ideologija v procesu zamenjave jezika*. Ljubljana: Inštitut za kulturne in spominske študije ZRC SAZU.
- Pettan, Svanibor. 2019. »Sounds of Minorities in National Contexts: Ten Research Models«. *Muzikološki zbornik/Musicological Annual* 55/2:41–64.
- Strajnar, Julijan. 2001. »Folk music and identity«. V: *Glasba in manjšine/Music and Minorities*, ur. Svanibor Pettan, Adelaida Reyes in Maša Komavec. Ljubljana: ZRC SAZU, 95–102.
- Strategija. 2017. *Strategija za očuvanje kulturnog i nacionalnog identiteta srpske zajednice u Sloveniji i unapređenje odnosa između srpske zajednice i institucija Republike Slovenije i institucija Republike Srbije i Republike Srpske*. Ljubljana: Nacionalni svet Srbov Slovenije.
- Šivic, Urša. 2019. »History of Public Call for Funding in the Field of the Cultural Activities of Ethnic Minority Communities and Immigrants«. *Muzikološki zbornik/Musicological Annual* 55/2:133–153.
- Zakon o dijaspori i Srbima u regionu, 2009. [http://dijaspora.gov.rs/wp-content/uploads/2012/12/Zakon\\_o\\_dijaspori.pdf](http://dijaspora.gov.rs/wp-content/uploads/2012/12/Zakon_o_dijaspori.pdf).
- Žagar, Mitja. 2001. »Ethnic relations in Slovenia: the protection and rights of national minorities«. V: *Glasba in manjšine/Music and Minorities*, ur. Svanibor Pettan, Adelaida Reyes in Maša Komavec. Ljubljana: ZRC SAZU, 81–93.

## **Music and Dance Affirmation of the Serbian Communities in Slovenia After 1991: Between the Tradition and Stage-Art**

### **SUMMARY**

The contemporary Serbian community in Slovenia is very successful in preserving its traditional values with regard to language, music and dance. United in many cultural-artistic associations throughout the country, after the split of Yugoslavia in 1991 they have made a Serbian community sustainable and able to exist as a bearer of cultural diversity. Serbian associations organize many concerts and different cultural events, as well as participate in many local, regional and national events in Slovenia and abroad. One of the main characteristics of Serbs in Slovenia is their different backgrounds, which is a consequence of their centuries-old settlements. Although the Serbs in Slovenia, as the biggest minority in the country, still do not have a formal status of a national minority, they take part in multifaceted social and cultural interactions with the indigenous population, presenting their traditional values, but also including local people, as well as other ethnic groups, in their activities. Stage folk dance and music play a significant role in these processes.